

---

---

## ÖĞRENCİLERİN MANEVİ EĞİTİMİNİN PEDAGOJİK TEŞHİSİ

---

---

### *PEDAGOGICAL DIAGNOSIS OF STUDENTS SPIRITUAL EDUCATION*

*Fuat BAKIŞLI\**

#### **Özet**

Makalede öğrencilerin manevi eğitimin pedagojik teşhisi yapılmaya çalışılmıştır. Teşhis için makalede belirlenmiş metotlar kullanılmıştır. Bu metotları Rusya Eğitim Akademisi'nin Aile ve Terbiye Araştırma Enstitüsü'nün manevi-etik kültür eğitimi laboratuvarı çalışanları uygulamıştır: 1. Manevi kendini değerlendirme ile ilgili teşhis, 2. Davranış etiğinin teşhisi, 3. Hayati değerlere münasebetin teşhisi, 4. Manevi motivasyonun teşhisi. Araştırma sırasında öğrencilerin moral eğitim seviyesini öğrenirken davranış etiğinin teşhisi, moral motivasyonun teşhisi, hayati değerlere münasebetin teşhisi metotlarının imkânlarından yararlanmıştır. Bu amaçla onlara çeşitli sorularla başvuru yapılmıştır. Manevi kendini değerlendirme ile ilgili teşhiste puanlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. 34'ten 40 birime kadar - manevi kendini değerlendirme yüksek seviyesi sayılır. 24'ten 33 birime kadar - manevi kendini değerlendirme orta seviyesi sayılır. 16'dan 23 birime kadar - manevi kendini değerlendirme ortadan aşağı seviyesi sayılır. 10'dan 15 birime kadar - manevi kendini değerlendirme düşük seviyesi sayılır.

**Anahtar Kelimeler:** teşhis, pedagojik teşhis, eğitim, manevi eğitim, manevi eğitimin teşhisi

#### **Abstract**

In the article, the pedagogic diagnostic of the moral education of the students is done. For the diagnostic, the methods determined in the article were used. These methods were applied by the laboratory assistants of moral-ethic culture education laboratory of Family and Nurture Research Institute of Russian

---

\* Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Problemleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi E-mail: fbakisli@hotmail.com

Academy of Education. 1- Diagnosis of morally self-evaluation. 2- Diagnosis of behavior morals. 3- Diagnosis of the relationship with survival values. 4- Diagnosis of moral motivation. During the study, the opportunities of diagnosis of behavior morals, diagnosis of moral motivation, diagnosis of relationship with survival values methods were utilized while determining the moral education levels of the students. For this purpose, they were asked various questions. Scores related to diagnosis of morally self-evaluation were determined as below. From 34 to 40 is accepted to be high levels of morally self-evaluation. From 24 to 33 is accepted to be medium levels of morally self-evaluation. From 16-23 is accepted to be below medium levels of morally self-evaluation. From 10 to 15 is accepted to be low levels of morally self-evaluation.

**Keywords:** diagnostics, pedagogical diagnostics, upbringing, moral upbringing diagnostics

### Giriş

Ailenin, okulun ve kamuoyunun esas görevi büyüyen nesli bilimle donatmak, ülkenin onurlu vatandaşlarını yetiştirmektir. Demek ki sadece bilgi verme ve bakış açısı oluşturmak şimdilik yeterli değildir. Genç neslin eğitilmiş olması göz önünde bulundurulması gereken en önemli konudur.

Eğitimin türleri arasında kendi görevlerinin genişliğine göre manevi eğitim özel bir yere sahiptir. Eğitimin birçok içeriği, hatta bir zamanlar manevi eğitimin bileşeni olup, sonradan bağımsız eğitim alanına dönüşmüştür. Buna kanun eğitimi, çevresel eğitim, ekonomik eğitimi vb. örnek verebiliriz. Fakat tüm bunların yanında yine de manevi eğitim kapsamına göre önde durur, onun karşısında görevler daha geniştir. Vatana sadakat, sevgi, büyüğe saygı, arkadaşlık ve dostluk ilişkileri, dürüstlük, alçak gönüllülük, yiğitlik, cesurluk, kahramanlık, hümanizm, adalet, ulusal ve kişisel şeref ve onuru gibi ilkeler öğretilmesi gerekmektedir (Abbasov, 2014: 50).

Yeni pedagojik düşünce ortamında yüksek maneviyatlı nesil yetiştirmeliyiz. Bu nedenle çocuklar arasında eğitim işleri yapan kişiler yüksek sonuçlara ulaşmak için öncelikle moral eğitimin seviyesinden haberdar olmalı, eğitim işinde yol verilen hataları belirleyip onların giderilmesine çalışmalıdır. Eğitim yönetim teorisinin önemli düşüncelerinden yararlanmak demektir.



Bu görevlerin yerine getirilmesini eğitim görenlerin eğitim dâhil manevi eğitimin teşhisi sağlayabilir. Öğretmenin bu doğrultuda yaratıcı etkinlik göstermesi için, pedagojik ustalığa, teorik ve pratik hazırlığa sahip olmalı, eğitim işinin metoduna, yeni pedagojik teknolojilere sahip olmalı, kendi emeğini analiz etmeyi ve değerlendirmeyi bilmelidir (Aliyev, 2014: 75).

Genel eğitim okullarında öğrenciler arasında manevi eğitime, manevi eğitimin içeriği (vatanseverlik eğitimi, büyüğe saygı eğitimi, arkadaşlık ve dostluk eğitimi, şeref ve haysiyet eğitimi vb.) üzerinde çalışmalar yapılmasına rağmen, bazı durumlarda, bu işin teşhisi ya yapılmıyor ya da bu alanda önlemler yüzeysel niteliktedir. Unutmamak gerekir ki teşhis izleme ve değerlendirme işin temelinde yapılmalıdır (Əliyev, Əhəmədov, 2004: 49).

Okul yöneticileri, fen öğretmeni, sınıf yöneticileri, gençlik organizasyonunun temsilcisi, kütüphaneci, sınıftan hariç ve okuldan kenar terbiye işleri yardımcısı, çocuklar birliği rehberi eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimden sonraki boş zamanlarında onların manevi eğitimiyle meşgul olduklarını bildiriyorlar. Hatta bunu teyit eden ilgili belgeleri de gösteriyorlar. Fakat belli oluyor ki, tüm görülmüş işlerden sonra eğitim görenlerin manevi eğitimin seviyesi aşağıdır. Bu alanda gelişmenin dinamikleri izlenilmiyor. Aslında, büyüyen neslin manevi terbiye ile ilgili yapılan çalışmaların seviyesini bilmeden, sonucunu değerlendirmeden amaçları yerine getirmek zordur. Manevi terbiye sürecinin değerlendirilmesi temelinde mutlaka gerekli düzeyde geliştirilen metotlar durmalıdır. Aksi takdirde pratik çalışmanın gerçekleştirilmesi zorluklarla eşlik edilecektir (Abbasov, 2014: 36).

"Azerbaycan Cumhuriyeti'nde eğitimin gelişmesi için devlet Stratejisi" kimliğin kapsamlı ve uyumlu geliştirilmesi amacıyla eğitim kurumlarının ve tesislerinin önünde son derece önemli görevler koyar. Aynı görevlerden biri ve en önemlisi eğitim işlerini bu günümüzün talepleri temelinde kurmaktan ibarettir (Əliyev 2006: 56).

Yeni pedagojik düşünce ortamında eğitim sürecinin, özellikle onun önemli bir parçası olan manevi eğitim işinin bitkin metotlarının hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Aynı metotlar öğretmenin etkinliğinin olumlu ve kusurlu taraflarını açık şekilde ona gösterebilir bilmeli, bu işin daha verimli ve zayıf yanlarını, eğitim görenlerin etkisinin kalitesini açmalıdır (<http://hello.rusedu.net/post/2326/24506>).

Şahsın manevi teşekkülünün sorumlu dönemi küçük okul yaşına düşüyor. I-IV sınıfları manevi bilincin, manevi duyguların ve manevi davranışın temelleridir. Bu dönem manevi eğitim sürecinin amaçlı şekilde pedagojik idare olunmasının başlangıç dönemi olarak kabul edilir. İlköğretim



sınıflarında bu sürecin teorik ve pratik teşhis edilmesi odak noktasında olmalıdır. Bazı durumlarda sınıf öğretmenleri manevi eğitim sürecinin teşhis için gerekli izahat çalışmalarına ihtiyaç duyarlar (Eminli, 2009: 62).

Manevi keyfiyetlerin geliştirilmesi ve teşhis için çalışma V-IX sınıfları, daha sonra X-XI sınıflarda sürdürülmelidir. Manevi eğitim üzerine yapılan çalışmaların verimliliğine ulaşmak için eğitim görenleri ilginç, içerikli, eğitici, terbiyelendirici ve geliştirici tedbirlerle kapsamak gerekir (Eminli, 2005: 90).

Manevi eğitim üzere işle meşgul olup bu işin metodunu bilmemek aktivitenin bilinçli ve amaçlı gerçekleştirildiğini zan altında bırakıyor. Böyle anlaşılıyor ki, öğretmen bu işleri ona göre görüyor ki, bunu ondan talep ediyorlar yahut bu bir pedagojik meslek sahibi, sınıf başkanı olarak onun görevine içerir. Demek ki o, somut sonuç almayı amaç sayarak, zaman ve güç sarf etmiştir. Pedagojik kaynaklarda belirtildiği gibi, "teşhis teşhisin belirlenmesi üzere faaliyet veya bu faaliyetin gerçekleştirilmesinin yöntemleri hakkında ilimdir". Öğrencilerin manevi eğitimin teşhisini birkaç metotlar esasında gerçekleştirmek mümkündür (Eminli, 2008: 72).

Rusya Eğitim Akademisi'nin Aile ve Terbiye Araştırma Enstitüsü'nün manevi-etik kültür eğitimi laboratuvarı çalışanları böyle bir teşhisi yapmak için aşağıdaki 4 metot önermişlerdir:

**Birinci metot:** Manevi kendini değerlendirme teşhisi

Talimatlar: Öğretmen aşağıdaki sözlerle öğrencilere hitap ediyor: "Şimdi ben size 10 kelamı iletıyorum. Onların her birine dikkatlice dinleyin. Eğer kelamla tam razıysanız, cevabınızı 4 puanla değerlendirin; eğer az razıysanız, cevabınızı 3 puanla değerlendirin. Eğer biraz razıysanız - cevabınızı 2 puan; tamamen razı değilseniz - 1 puanla değerlendirin. Aynı sorunun numarası karşısında benim size okuduğum kelama verdiğiniz puanı yazın.

Örnek:

1. -3
2. -4 vb.

Soruların metni:

1. Ben, genellikle yaşlılarımla ve büyüklerle iyi oluyorum.
2. Sınıf arkadaşım zora düştüğünde ona yardım etmeliyim.
3. Bana öyle geliyor ki, bazı yaşlı adamlara sohbette sabırlı olmak gerekli değil.
4. Hoşuma gitmeyen insana hakaret etmek, muhtemelen, kabahat değil.



5. Bana göre, kibar olmak insanlar arasında kendimi iyi hissetmekte bana yardım eder.

6. Bana denilen haksız eleştiriye göre kötü söz söyleye bilirim.

7. Eğer sınıfta biri benimle dalga geçiyorsa, ben de o kişiyle dalga geçebilirim.

8. İnsanlara mutlu etmek beni sevindiriyor.

9. Bence, olumsuz hareketlerine göre insanları affetmeyi başarmak gerekir.

10. Düşündüm ki, başka insanlar haklı olmadıkları zamanlarda da onları anlamak gerekir.

Sonuçların geliştirilip hazırlanması:

3, 4, 6, 7 numaraları (olumsuz yanıtları) aşağıdaki şekilde gözden geçirilir:

4 puanla değerlendirilen cevaba 1;

3 puanla değerlendirilen cevaba 2;

2 puanla değerlendirilen cevaba 3;

1 puanla değerlendirilen cevaba 4 yazılır.

Diğer cevaplarda birimlerin sayısı puanlara uygun şekilde belirlenir.

Örneğin, 4 puan - 4; 3 puan - 3 vb.

Sonuçların yorumlanması (açıklanması):

34'ten 40 birime kadar - manevi kendini değerlendirme yüksek seviyesi sayılır.

24'ten 33 birime kadar - manevi kendini değerlendirme orta seviyesi sayılır.

16'dan 23 birime kadar - manevi kendini değerlendirme ortadan aşağı seviyesi sayılır.

10'dan 15 birime kadar - manevi kendini değerlendirme düşük seviyesi sayılır(<http://festival.1september.ru/articles/602624/>).

**İkinci metot:** Davranış etiğinin teşhisi

Talimatlar: Öğretmen çocuklara ilan ediyor: "Ben size beş tamamlanmamış cümle okuyacağım. Düşünüp bu cümlelerin her birini tamamlayın. Cümlenin ilk kısmını aktarmak gerekmez".

Metin:

1. Ben çocuklardan birini zor durumda görürsem, o zaman ben ...

2. Kim benimle dalga geçerse, o zaman ben ...

3. Eğer oyuna katılmak istersem, o zaman ben ...

4. Benim sözümü her zaman kesiyorlarsa, o zaman ben ...



5. Sınıf arkadaşlarımla iletişime başlamak istemezsem, o zaman ben

...

Tefsir (yorum):

Birinci tamamlama - ihmal, saldırgan, hafif bir tutum ortaya çıkarsa, bu, olumsuz sonuç demektir. Yardım, haline üzülme gibi ifadeler kullanılırsa, olumlu sonuç alınmış olur.

İkinci tamamlama: Negatif sonuç: saldırgan, psikolojik baskının çeşitli yöntemleri. Olumlu sonuç: tepkinin mevcut olmaması, durumdan çıkış; kabalık etmeden, saldırgan gözetmeksizin kendi hislerini, görüşlerini söylemek.

Üçüncü tamamlama: Negatif sonuç: baskı, saldırgan, kurnazlık. Olumlu sonuç: örnek davranış, eşit ilişkilere yönelme, açık pozisyon.

Dördüncü tamamlama: Negatif sonuç: her türlü tepkinin mevcut olmaması, saldırgan, sinirlilik, tehdit, baskı. Olumlu sonuç: saldırgan ve kabalık olmadan kendi isteğini, görüşlerini, hislerini, tutumunu eklemektir.

Beşinci tamamlama: Negatif sonuç: kabalık, edep dışı. Olumlu sonuç: kendi arzusunu nezaketle, içten, açıkça bildirmektir(Aлександрова, 2002: 273)

130

**Üçüncü metot:** Hayati değerlere bakışının teşhisi

Talimatlar:

"Tahmin edin ki, sizin elinizde sihirli değnek ve on arzu listeniz var ve onlardan sadece beşini seçebilirsiniz". Öğretmen listeyi önceden yazı tahtasına asarak öğrencilerin seçmesini ister.

Arzuların listesi:

1. Sevilen insan olmak
2. Zengin olmak
3. En modern bilgisayarı olmak
4. Sadık dostu olmak
5. Benim için sağlıklı ebeveynimin olması önemlidir
6. Birçok insana yardım etme imkânına sahip olmak
7. Emir vermek için çok hizmetçisinin olması
8. İyi kalbe sahip olmak
9. Başka insanları anlamak ve onlara yardım etmek
10. Başkalarında hiç zaman olmayan bir şeye sahip olmak

Tefsir (yorum):

- \* Olumsuz yanıtların numaraları: 2, 3, 6, 7, 10
- \* Beş olumlu cevap - yüksek düzey
- \* 4'üncü ve 3'üncüye orta seviye



\* 2'inciye orta düzeyden düşük

\* 0'dan 1'inciye düşük seviye(ИИГЕНКАМП, 1991: 209)

**Dördüncü metot:** Manevi motivasyonun teşhisi

Talimatlar: "Ben size dördüncü soruyu okuyorum. Onlardan sadece bir cevabı seçmelisiniz ".

Sorular:

1. Eğer kimse ağlarsa, o zaman ben ...

1.1. Çalışırım ona yardım edeyim.

1.2. Neyin baş verebileceği konusunda düşünüyorum.

1.3. Fikir vermiyorum.

2. Arkadaşımınla tenis oynuyorum. 6-7 yaşlarında bir oğlan bize yaklaşıyor ve diyor ki, onun böyle bir oyunu yok.

2.1. Ona derdim ki, o, el çeksin.

2.2. Derdim ki, ona yardım edemem.

2.3. Derim ki, ebeveynlerinden rica öyle onun için bile oyun alsın.

2.4. Söz veriyorum ki, gelip benim arkadaşımınla oynayabilirsin.

3. Kampanya oyununda kaybettiğime göre kimse üzgün olmuşsa.

3.1. Fikir vermem.

3.2. Derim ki, o, iradesizdir.

3.3. Anlatırım ki, korkunç bir şey yok.

3.4. Bu oyunu daha iyi öğrenmek için ne gerektiğini söylerim.

4. Sınıf arkadaşın sana darılmış. Sen:

4.1. Onun hisleri konusunda, bu durumda ne yapabileceğim konusunda düşünürüm.

4.2. Ben de darılırım.

4.3. Onun haklı olmadığını ispat ederim

Sonuçların gözden geçirilmesi:

Olumlu yanıtların anahtarı: 1-a, 2-g, 3-v, 4-a

Sonra öğretmen öğrencilerden alınan olumlu yanıtların toplamını hesaplar.

\* 4 puan - yüksek düzey.

\* 2, 3 puan - orta seviye.

\* 0, 1 puan - düşük seviye.

### Sonuç

Araştırma sırasında biz öğrencilerin moral eğitim seviyesini öğrenirken manevi yönden kendini değerlendirme teşhisini yapmış oluyoruz. Manevi yönden kendini değerlendirme teşhisi ile birlikte davranış etiğinin

teşhisi, moral motivasyonun teşhisi, hayati dəğərlərə münasebet teşhisi metotlarından yararlandık.

### Conclusion

During the research, we made the diagnosis of self-assessment of spiritual direction while learning the moral education level of students. With the spiritual aspects of self-evaluation, we take advantage of the diagnosis of ethical behavior, diagnosis of moral motivation and the relation to vital diagnostic value.

### Кайнақча

1. A.N. Abbasov. Pedagoji: Derslik. Bakü: Mütərcim, 2014.
2. İlham Əliyev: Mən istənilən səviyyədə istənilən mübarizəyə hazırım. Bakı: Azərbaycan, 2001.
3. Akif Nurağa oğlu Abbasov. Pedaqogika: Dərslik. Bakı: Mütərcim, 2014.
4. Диагностика нравственной воспитанности (5-7 классы) <http://hello.rusedu.net/post/2326/24506>
5. Tovuz Bəxtiyar qızı Eminli. Ümumtəhsil məktəblərində pedaqoji diaqnostika. Bakı: Mütərcim, 2009.
6. Tovuz Bəxtiyar qızı Eminli. Pedaqoji diaqnostika. Bakı: Mütərcim, 2008.
7. Tovuz Bəxtiyar qızı Eminli. Pedaqoji prosesdə şagirdlərin imkanlarının diaqnostikası // Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri. 2005, № 5
8. Pedaqoji diaqnostika. P.B. Əliyev, H.H. Əhəmədovun “Təhsil müəssisələrində tərbiyə işinin təşkili” kitabında. Bakı: Təhsil, 2004.
9. Ramiz İbrahim oğlu Əliyev. Tərbiyə psixologiyası. Bakı: Nurlan, 2006.
10. Кондратьева Наталья Валентиновна. Педагогическая диагностика в работе классного руководителя <http://festival.1september.ru/articles/602624/>
11. Л.Ю. Александрова, Педагогическая диагностика в системе совершенствования профессиональной деятельности учителя начальных классов: дис. ... канд.пед.наук. Чебоксары, 2002, 273 с. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. Москва: Педагогика, 1991.

